

MILJØ-
DIREKTORATET

FAKTAARK

M-365 | 2015

Lekkasjer fra nedgravde oljetanker er en hyppig kilde til forurenset grunn. Bruk av oljesaneringskjemikalier til opprydding av forurenset grunn krever søknad om tillatelse. Foto: Vann- og avløpsetaten, Oslo kommune.

Bruk av oljesaneringsmidler på land

Bruk av oljesaneringsmidler for å rense opp i oljeforurenset grunn kan i seg selv medføre fare for forurensning. Det må derfor søkes om tillatelse til bruk fra Miljødirektoratet for hvert enkelt tiltak.

Fare for forurensning

Oljesaneringsmidler brukes til å rense opp i oljeforurenset grunn. Bruk av disse produktene i oljeforurenset grunn kan medføre fare for forurensning - enten ved at saneringsmidlene kan inneholde stoffer som virker skadelig for mennesker og miljø, eller ved at bruken av saneringsmidler øker risikoen for spredning av oljeforurensningen i grunnen og dermed fører til enda større skade. Oppryddingstiltak som medfører en nevneverdig risiko for slik skade eller ulempe, er forbudt etter forurensningsloven (jf. §§ 7 og 8 tredje ledd), med mindre Miljødirektoratet har gitt tillatelse til det spesifikke tiltaket (i henhold til § 11).

Søknadsplikt

Som følge av dette må det søkes om tillatelse til bruk av oljesaneringsmidler for hvert enkelt

tiltak. Miljødirektoratet vil, på bakgrunn av en slik søknad, vurdere om tiltaket vil kreve en tillatelse eller ikke, samt om det eventuelt skal gis tillatelse i det enkelte tilfelle.

Ansvar

Det er eier av eiendommen som regnes som ansvarlig tiltakshaver ved sanering av oljeforurenset grunn. Saneringsselskap opptrer på vegne av tiltakshaver, og må innhente fullmakt fra denne.

Søknadens form

Ved søknad om bruk av oljesaneringsmidler til å rydde opp etter akutte oljeforurensninger, skal skjemaet for [tiltaksplan til Kystverket](#) benyttes. Tiltaksplanen skal sendes til Kystverket, som vurderer om allerede gjennomførte mekaniske tiltak er tilstrekkelige, før søknaden videresendes til Miljødirektoratet.

Søknadens innhold

Søknaden må inneholde nok informasjon til at Miljødirektoratet skal kunne vurdere potensiell risiko for miljø og mennesker som følge av det planlagte oppryddingstiltaket. Dette inkluderer:

1. Informasjon om forurensningssituasjonen, andre oppryddingstiltak som er blitt gjennomført på stedet og begrunnelse for ønsket bruk av saneringsmidler
2. Nødvendige opplysninger for å vurdere risiko knyttet til det planlagte sanerings-tiltaket, både med hensyn på:
  - a. Saneringsmiddelet som ønskes brukt
  - b. Hvordan selve tiltaket er planlagt gjennomført, inkludert vurdering av stedlige grunnforhold og risiko for ytterligere spredning av oljeforurensningen

1. Situasjonen

Som følge av risiko for spredning av oljeforurensningen, må det komme klart frem av søknaden hvor stor oljeforurensningen er samt hvorfor bruk av oljesaneringsmidler er å foretrekke fremfor andre tiltaksmetoder.

2a. Saneringsmiddelet

Ved saneringstiltak skal det velges oljesaneringsmidler med innhold som i minst mulig grad kan være til skade for miljø eller mennesker (jf. produktkontrollloven § 3a).

Oljesaneringsmidler omfattes av produktregelverket, og det kan ikke gis tillatelse til bruk av saneringsmidler som ikke oppfyller kravene i dette regelverket. Herunder skal saneringsmidler som inneholder farlige kjemikalier eller er tilsatt mikroorganismer være deklartert til produktregisteret (i henhold til deklareringsforskriften og forskrift om mikrobiologiske produkter).

Tilfredsstillende deklarasjon i produktregisteret

betyr *ikke* at produktet er godkjent for bruk. Vurdering etter forurensningsloven, med hensyn på bruk av saneringsmidler i oljeforurensset grunn, gjøres i hvert enkelt konkrete tilfelle. Miljødirektoratet forhåndsgodkjenner ikke saneringsmidler. Ved oljeforurensset grunn vil all tilførsel av saneringsmidler - deklareringspliktig eller ikke - medføre en fare for spredning av oljeforurensningen. Hvordan selve tiltaket gjennomføres, vil være avgjørende for spredningsfaren, og dette må derfor komme tydelig fram i søknaden.

Saneringsmidler som er tilsatt mikroorganismer må dessuten vurderes med hensyn på om tilførte mikroorganismer kan forstyrre det naturlige mikrobiologiske økosystemet og om de kan ha uheldige helsemessige egenskaper.

2b. Planlagt gjennomføring av tiltaket og vurdering av spredningsfare

Hensikten med bruk av oljesaneringsmidler i forurensset grunn skal som en hovedregel være å bidra til at oljen kan samles opp fra grunnen igjen.

Saneringsmidler kan gjøre at oljen lettere vaskes ut med vann i grunnen. Faren for spredning av oljeforurensningen (med f.eks. grunnvann eller avrenning til nærliggende områder) må derfor særlig vurderes, og i best mulig grad forhindres. Spredningsfaren avhenger blant annet av hvordan tiltaket er planlagt gjennomført, herunder spredningsreducerende tiltak, og av grunnforhold på stedet (løsmasse- og berggrunnsgeologi). Skadepotensialet ved en eventuell spredning av oljeforurensningen må også vurderes ut fra nærliggende naturverdier eller utnyttelse av grunnvann (til drikkevann e.l.) i nærområdet.

Kravene til opplysninger som særlig må komme frem av søknaden er nærmere spesifisert i **Tabell 1**. Listen er ikke uttømmende, og tiltaksplanen til Kystverket må for øvrig fylles ut i sin helhet. Annen informasjon kan bli etterspurt i det enkelte tilfellet.

Aktuelle bestemmelser i produktregelverket er nærmere angitt i **Tabell 2**.
Tabell 1: Opplysninger som særlig må komme frem av søknad om bruk av oljesaneringsmidler.

Dokumentasjon		
Beskrivelse av situasjonen	Forurensnings-situasjonen	<p>Informasjon om oljelekkasjen: Hvor mye olje har lekket ut totalt, hvordan har oljeforurensningen fordelt seg i grunnen?</p> <p>Hva har blitt gjennomført av mekaniske opprydningstiltak på stedet (oppsamling av olje, bortgravning av masser, slamsuging, o.l.)? Hvor mye olje kan ventes å være igjen i grunnen etter at disse tiltakene er gjennomført?</p>
	Behov for sanerings-middel	<p>Begrunnelse for hvorfor saneringsmidler ønskes brukt fremfor andre tiltaks-metoder. Er planlagt bruk av saneringsmidler å anse som nødvendig? (Eksempel: gjenværende oljeforurensning befinner seg under bygning, og lar seg ikke grave opp)</p>
Sanerings-middelet	Generelt	<p>Hvilken type saneringsmiddel, samt mengde, som er planlagt brukt</p> <p>Mulige miljøpåvirkninger som følge av produktets kjemiske egenskaper og innhold skal vurderes, og informasjon om saneringsmiddelets innhold (f.eks. sikkerhetsdatablad) må legges ved søknaden.</p> <p>Eventuelt deklarasjonsnummer i produktregisteret skal fylles inn i søknaden.</p>
	Bruk av mikro-organismer	<p>Dersom middelet er tilsatt mikroorganismer, må effekter av disse vurderes. Helse- og miljørisiko knyttet til bruk av et mikrobielt oljesaneringsmiddel kan vurderes ut fra deklareringspliktig informasjon (se vedlegg til forskrift om mikrobiologiske produkt). Dette inkluderer blant annet sammensetningen av mikroorganismer i produktet, tilstedeværelse av eventuelle sykdoms-fremkallende eller antibiotikaresistente bakterier samt mikroorganismenes overlevelsessevne.</p> <p>Det må kunne dokumenteres at forventet effekt av å tilsette mikroorganismer - under realistiske, norske forhold - vil være økt nedbrytningshastighet, sett i forhold til naturlige prosesser som foregår i jorda.</p>
Planlagt gjennomføring av tiltaket og vurdering av sprednings-fare	Planlagt tiltak	<p>Det må komme klart fram av søknaden hvordan saneringsmiddelet skal tilføres grunnen og hvordan oljeholdig saneringsvæske skal samles opp fra grunnen igjen. Ved gjenbruk av saneringsvæsken i gjentatte skyllesykluser, må det framgå hvordan væsken skal renses for olje mellom hver syklus, herunder forventet rensesgrad.</p>
		<p>Hvor mye væske skal tilføres grunnen totalt som følge av tiltaket (inkludert eventuell etterskylling med rent vann)?</p>
		<p>Spredningsreducerende tiltak må gjøres rede for (f.eks. vurdering av strømningsretning, avgrensede oppsamlingsgrøfter, e.l.).</p>
		<p>Hva er forventet effekt av tiltaket? Tiltakshaver må vise til estimater av hvor mye olje som forventes å bli samlet opp, samt hvor mye olje som vil kunne spres videre ut i grunnen, som følge av tiltaket.</p>
		<p>Hva gjøres med oppsamlet saneringsvæske og olje etter endt tiltak?</p>
		<p>Hvilke undersøkelser skal gjennomføres under og etter utføring av tiltaket, for å dokumentere effekten av tiltaket og at forurensning ikke har blitt spredt?</p>
	Lokale forhold	<p>Dersom det planlegges bruk av saneringsmidler tilsatt mikroorganismer, kreves en særlig beskrivelse av dette oppsettet.</p>
<p>Grunnforhold (permeabilitet i løsmassene, tilstedeværelse av eventuelle tette lag, berggrunnsgeologi og eventuelle sprekkesystemer i fjell som kan utgjøre spredningsveier), grunnvannsforhold og avstand til nærmeste vannresipient påvirker risiko for spredning, og må redegjøres for i søknaden.</p> <p>Risiko for effekter på helse og miljø må også sees i forhold til eventuelle drikkevannsbrønner og sårbare naturverdier i nærheten av tiltaksområdet. Slike forekomster skal redegjøres for i søknaden.</p>		

Tabell 2: Produktregelverket og sentrale bestemmelser med hensyn til oljesaneringsmidler.

Regelverk	Sentrale bestemmelser
Produktkontrolloven	§ 3 om aktsomhetsplikten § 3a om substitusjonsplikten
Forskrift om klassifisering, merking og emballering av stoffer og stoffblandinger (CLP)	Saneringsmidler som inneholder farlige stoffer over visse grenser skal klassifiseres, merkes og emballeres i henhold til CLP.
Forskrift om registrering, vurdering, godkjenning og begrensning av kjemikalier (REACH-forskriften)	Krav om sikkerhetsdatablad for stoffer og stoffblandinger som inneholder farlige stoffer. Enkelte farlige stoffer er særlig strengt regulert (se Kjemikaliesøk). Stoffer i et saneringsmiddel som produseres/importeres til EØS og inngår i mengder utover 1 tonn/år skal registreres til ECHA.
Forskrift om deklarerer av kjemikalier til produktregisteret (deklareringsforskriften)	Saneringsmidler som er fareklassifisert skal deklareres til produktregisteret dersom importert til Norge eller omsetning i Norge er 100 kg eller mer per år.
Forskrift om deklarerer og merking av mikrobiologiske produkter med et bruksområde som medfører tilføring til det ytre miljø (forskrift om mikrobiologiske produkter)	Saneringsmidler som inneholder mikroorganismer skal være deklarerert til produktregisteret, og bruk av disse produktene må skje innenfor det bruksområdet og de mengdene det er deklarerert for.

Miljødirektoratet kan kreve at tiltakshaver, etter bruk av saneringsmidler, skal kunne dokumentere at tiltaket er gjennomført som beskrevet i søknaden (tiltaksplanen). Dette inkluderer dokumentasjon på hvor mye olje som er samlet opp eller spredt videre i grunnen, samt at den oljeforurensede grunnen er ryddet opp til akseptnivå.

REGELVERK

Forurensningsloven og produktkontrolloven (med tilhørende forskrifter) finner du på lovdata.no

Informasjon om hvordan stoffer er regulert i ulike regelverk kan finnes på www.miljodirektoratet.no/kjemikaliesok

LENKER OG INFORMASJON

Tiltaksplan til Kystverket
www.nhoservice.no/getfile.php/File/Skadesanering/Tiltaksplan%20til%20Kystverket2013.pdf

Kartbasert informasjon om forekomst av drikkevannsbrønner og naturverdier (vernede områder, arter, o.l.) i Norge kan finnes i våre databaser Vannmiljø og Naturbase
vannmiljo.miljodirektoratet.no/kart.naturbase.no/

Helsebaserte tilstandsklasser for forurenset grunn (TA-2553/2009) kan brukes til å vurdere helserisiko knyttet til opphold på en forurenset eiendom. Risiko for spredning av oljen til omkringliggende miljø og resipienter må imidlertid vurderes i tillegg til helserisiko
www.miljodirektoratet.no/old/klif/publikasjoner/2553/ta2553.pdf